

БЕСМРТЕН ДЕЕЦ НА МАКЕДОНСКОТО КУЛТУРНО НЕБО

ТАТКОВИНАТА НИ Е ДО КАДЕ ШТО НИ Е ЈАЗИКОТ

Б. Конески

Лингвистичките трудови на Блаже Конески се основа за секој славист и се наоѓаат не само во сите големи универзитетски и државни библиотеки, туку дури и во помалите. Кога се цитираат податоци од македонскиот литературен јазик, не може да се замисли еден сериозен научен труд кој не би ги цитирал трудовите на Конески.

Животот го креираше со мудрост и со него го изврши она најважното, човековото: својот долг кон татковината. На оваа земја ѝ даде сè.

Декемвриското утро во 1921 година го навести раѓањето на овој великан. Седумдесет и две години подоцна, на 7 декември си замина, оставајќи го зад себе својот духовен блесок како аманет. Поет, раскажувач, есеист, книжевен историчар, лингвист, преведувач - тоа е Блаже Конески. Една комплексна личност, но со стамениот и скроман однос кон сите овие титули.

Уште како мал, во него се буди првиот литературен порив. Кога го заменува наставникот по српски јазик, прашал:

- "Дали знаете бре, вие, како се пишуваат песни?"

Во периодот помеѓу 1935 - 1939 година станува питомец во крагуевската гимназија. Таму има веќе мала колонија македонски ученици: Јанко Тодоровски, Лазар Мојсов, Ристо Џунов, Трајко Ников и други. Се вклучува во литературна дружина. Подоцна во Белград започнува со студии по медицина (каде се и Коле Чашуле и Борка Талески), а потоа минува на филологија затоа што медицината барала "автоматско запаметување на факти". Во оригинал ги чита Словацки и Мицкјевич, како и Гете, Хајне и Шилер на германски, односно Пушкин и Есенин на руски. Од 1941 до 1944 престојува во Софија каде посетува настава по славистика. Слуша настава кај Михаил Арнаудов и Кирил Мирчев. По своите бројни патешествија се враќа во Скопје. Работи како професор на Филозофскиот факултет. Во 1946 станува прв претседател на Друштвото на писателите на Македонија. Во 1950 година излегува "Македонски правопис со правописен речник" заедно со Крум Тошев, а една година подоцна излегува првиот дел од неговата "Грамматика на македонскиот литературен јазик".

Пишува: Ружица ГОЧЕВСКА

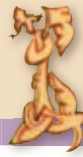

Целокупното дело на Блаже Конески (лингвистичко, книжевно-историско и литературно), во многу области како основоположничко, сретна извонредно интересирање во домашната и светската научна и културна јавност. Речиси и да нема поголем труд на Конески кој не е рецензиран во угледни светски списанија. Многу оцени за творечкото дело на Конески се изнесени и при разни преводи: избори во научни и уметнички асоцијации, доделувања на престижни награди и признанија, одбележувања на јубилеи и значајни датуми од неговиот живот.

Главните трудови на Конески не ја носат само ознаката основоположнички, туку истовремено и ознаката трудови со трајна вредност. На идните истражувачи им е олеснета работата, тие треба само да ги прошируваат согледувањата на Конески, да ги дополнуваат со нови сегменти од историскиот и современиот развој на македонскиот јазик. Делото на Конески има исклучителна вредност, со него тој високо го подигнал угледот на својот народ во светски размери. Ке остане затоа вечно присутен меѓу нас, а со него несомнено ќе се гордеат и идните генерации.

БЕСПРЕКОРЕН МАКЕДОНИСТ

Да, Блаже Конески ја освои иднината. Создаде бесмртен ореол над своето дело, над својата мисла. Животот го креираше со мудрост и со него го изврши она најважното, човековото: својот долг кон татковината. На оваа земја ѝ даде сè. Зад него остана достоинствена големина. Неговата ука беше да се шири македонската реч и да се кажува вистината за македонскиот човек. Тоа беше благородната нишка во оваа несекојдневна фигура.

Во 1954 се печати вториот дел од "Граматика на македонскиот литературен јазик". Во периодот од 1958 до 1960 година Конески е ректор на Универзитетот "Св. Кирил и Методиј". Во 1966 година се појавува мошне значајната "Историја на македонскиот јазик". Книгата предизвикува голем интерес во славистиката. Пишувана модерно и концизно таа ги деталзира, ги систематизира и ги документира тезите за два јазични системи: бугарски и македонски. Во 1967 година станува прв претседател на Македонската академија на науките и уметностите. Кон оваа титула се придаваат и почесен член на академиите во Загреб, Белград, Сараево, Чикаго, Лоф. Добитник е на Златен венец на Струшките вечери на поезијата.

Ова е само мал дел од круцијалниот научен пат на Конески. Неговата литературна оставнина е посебно поглавје во кое ќе спомнеме дел: "Земјата и љубовата" (1948), "Песни" (1953), Лозје (1955), "Записи" (1984), "Места и мигови" (1981), "Послание" (1987), "Средбата во рајот" и "Црква" (1988), "Сеизмограф" (1989), "Небеска река" (1991) и непоредно пред неговата смрт "Светот на легендата и песната" и "Црн овен" (1993). Добитник е на бројни признанија и награди: "11 Октомври", "Браќа Миладиновци", "Ацо Шопов", "Хердеровата", "Скендер Куленовиќ", "Рациновото признание", "13 Ноември". Мокен творечки опус, кој само му прилега на ваков творец. Ретко кој бележи вакви успеси во својата кариера, како Блаже Конески. Затоа е голем, затоа е почитуван, затоа е бесмртен!

СПОМЕНИ

Почитувачите на делото на Конески воопшто не се штедеа во своите изјави за неговиот придонес не само во македонската наука, но и светската.

Анџело Финочаро од Италија вака го опиша Конески:

- "Блаже Конески не е само филолог од големо значење, ами нежен, експресивен и благороден поет на својата земја. Неговата поезија ни ја открива Македонија... Нужно беше во Италија да се појава неговата 'Везилка' - плетеница на националната историја. Оваа позија небаре е израз на љубовта во сопствената земја и израз на доверба во иднината на таа земја. Блаже Конески е автентичен и медитерански поет".

Виктор Фридман, човекот кој оваа година присуствуваше на Симпозиумот во чест на Мисирков "Делото на Мисирков", во 1991 година за "Литературен збор" мошне емоционално го опиша познанството со Конески:

- "За мене Блаже Конески претставува не само голем македонски лингвист и писател, туку една од личностите што влијаеше најмногу на мојот живот".

Иван Доровски, од Брно, Словенија во 1994 година го изјави следново:

- "Блаже Конески е основоположничка личност на македонската лингвистика, книжевна историја, поезија и теорија на преводот. Неговото име и огромно дело беше познато во светот како синоним на неговата родна Македонија".

Најчестите критики и пофалби за делото на Конески се упатени од неговите блиски соработници и истомисленици. Така Радомир Ивановиќ од Нови Сад, истакнува:

- "Поседувајќи енормен креативен и интелектуален потенцијал, повеќестрано надарен, акрибичен и одговорен кон секој вид творечки чин, тој навреме одговараше на сите предизвици и на потребите на времето во кое твореше, како и на потребите на сопствената творечка визија".

Божидар Видоески во "Литературен збор" од 1991 година вака се изјасни за делото на Конески:

ЛАЖНИ ПРОРОЦИ

(По евангелието)

Ќе дојде време на лажни пророци
што божем во мое име
ќе ве збираат по плоштадите.
Ќе креваат врева до небеси,
ќе се бунтаат во градите.
Немојте да им верувате!
Тие мислат само на себеси.
Што дека прогласуваат
дека ве спасуваат!
Бес ги распина внатре
душите да ви ги затре.
Тие варосани гробови!
Не да им станете робови!

(Од "Сеизмограф", 1989)

- "Научната актива на академик Блаже Конески е необично богата, богата и по бројот на студиите, богата и по разнобразноста на тематиката што ја обработува, богата по обемот на научните области во кои суверено работи, богата по степенот на проникнувањето во суштините на третираните проблеми и по длабочината на мислата што ја изразува. Во научната работа Конески е мислител. Нема лингвистичко подрачје кое тој не го засегнал".

За поезијата на Конески, Георги Старделов ќе каже:

- "Поезијата на Конески е таа тиха реч, тој стивнат збор за тоа како татне луѓата на животот. И така како што настанал кај поетот, така таа бара и читателот да се настане во неа. Нејзиниот поетски категоричен императив би можел затоа да гласи: човеку, погледај се, види се и спознај се себеси до дно! Не плаши се од вистината за себе со која на дното на себеси ќе се воочиш, колку и таа да е горчлива, зашто вистински човек и вистински поет е оној кој може да дојде до вистината за себеси и неа да ја открие и рече! Јас го сторив токму тоа во својата поезија! Стори го ти во неа! Само на тој начин ќе можеш поетски т.е. вистински човечки да домуваш во овој свет! Само на тој начин овој свет ќе стане твој дом; тој дом, Твоја поезија, а поезијата воопшто Твое битие".

Веста за смртта на Конески кобно одекна во македонската интелигенција, но и пошироко. Кирил Пенушлиски трогателно го соопшти сознанието за неговата смрт:

- "Потресен сум од ненадајната смрт на Блаже Конески, мојот долгогодишен пријател и колега. Македонија е од вчера посиромашна. На животната сцена веќе нема да ја следиме неговата сеопшта ангажираност во општествениот живот, во науката, во литературата и во културата воопшто. Блесокот на неговиот ум, уверен сум, никогаш нема да згасне. Тој ќе продолжи и натаму да зрачи и да инспирира".